

Verhuisgedrag van vluchtelingen

Nicol Sluiter en Frank van der Linden

Van de ruim 38 duizend vluchtelingen met een verblijfsstatus die zich voor 2000 in Nederland vestigden, woonden op 1 januari 2008 nog bijna zeven op de tien in Nederland. De spreiding van deze vluchtelingen over Nederland wijkt af van die van de totale bevolking. Bijna de helft woonde in de stad, maar er zijn grote verschillen tussen de herkomstlanden.

Inleiding

De afgelopen jaren zijn er veel onderzoeken gepubliceerd over de positie van allochtonen in Nederland. De meeste daarvan bevatten geen gegevens over vluchtelingen in de Nederlandse samenleving. In dit onderzoek, dat het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek uitvoerde in opdracht van Vluchtelingenwerk Nederland, ligt de focus juist op vluchtelingen en hun integratie in de Nederlandse samenleving.

In de periode van 1 januari 1998 tot en met 1 januari 2008 verbleven 113 duizend asielzoekers in Nederland die in die periode een verblijfsstatus kregen. Van hen was een derde voor 2000 naar Nederland gekomen. In dit artikel worden eerst de landen van herkomst en het emigratiegedrag van deze 38 duizend vluchtelingen beschreven. Om uitspraken te kunnen doen over het verhuisgedrag van vluchtelingen binnen Nederland, worden daarna de 26 duizend vluchtelingen afgebakend die op 1 januari 2008 nog in Nederland woonden. Zo geeft deze analyse antwoord op drie vragen over de mobiliteit van vluchtelingen: waar komen ze van-

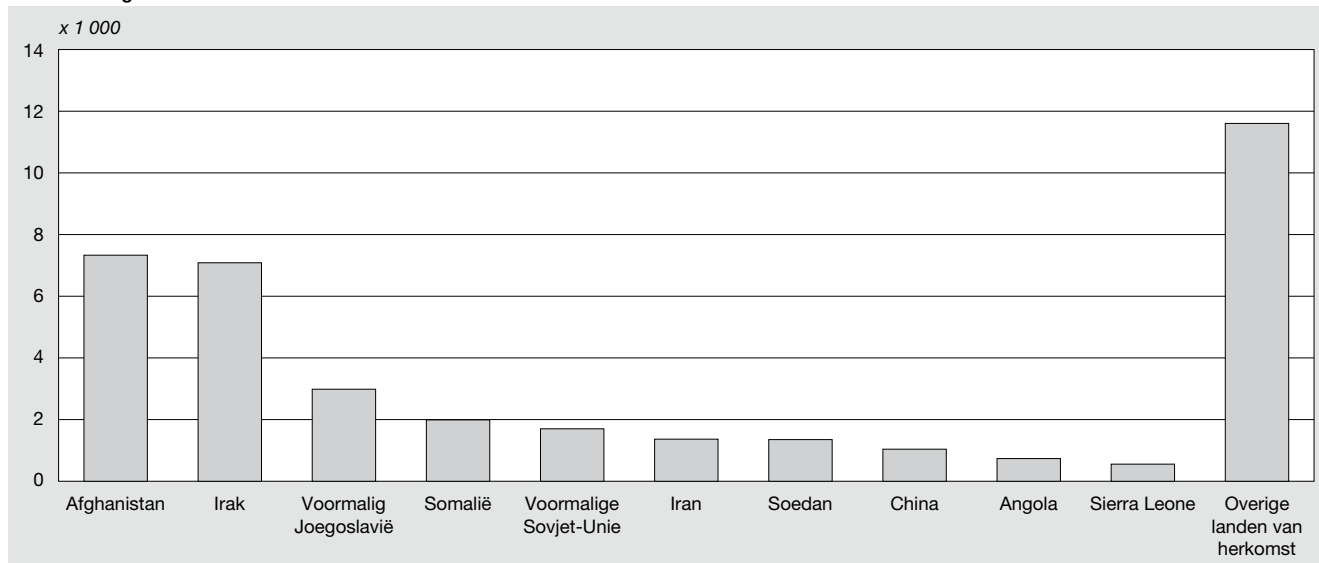
daan, welk deel vertrekt weer naar een ander land en hoe is hun verhuisgedrag binnen Nederland? Bij het beantwoorden van deze laatste vraag wordt gekeken naar het deel dat zich in grote steden heeft gevestigd, de verschillen daarin tussen herkomstlanden, en naar het aandeel van vluchtelingen in de bevolking van de grote steden. Daarbij worden niet-westerse allochtonen als referentie genomen.

Herkomst van vluchtelingen

Grootste groepen afkomstig uit Afghanistan en Irak

Van de 38 duizend vluchtelingen met verblijfsstatus die zich voor 2000 in Nederland vestigden, kwamen de grootste groepen uit Afghanistan en Irak. Uit Afghanistan, waar eind jaren negentig de Taliban steeds machtiger werden, kwamen ruim 7 duizend vluchtelingen naar Nederland (grafiek 1). Ook uit Irak vluchtten iets meer dan 7 duizend mensen naar Nederland, vooral voor het regime van de Baa'thpartij. Daarnaast kwamen er grote groepen vluchtelingen uit voormalig Joegoslavië, Angola en de voormalige Sovjet-Unie. Nadat de conflictsituatie in het Servische deel in 1998 weer was opgelaaid, kwamen er in 1999 ruim zes keer zo veel vluchtelingen uit voormalig Joegoslavië naar Nederland als in 1998. Het zuidelijk Afrikaanse land Angola had eind jaren negentig nog last van de burgeroorlog die sinds de onafhankelijkheid in 1975 woedde. Eind jaren negentig kwamen er ook veel vluchtelingen uit de voormalige republieken van de Sovjet-Unie naar Nederland vanwege de onrust daar.

1. Vluchtelingen¹⁾ naar herkomstland

¹⁾ Vluchtelingen die zich voor 2000 in Nederland vestigden en in de periode 1998–2007 een verblijfstatus hebben gekregen.

Met dank aan Han Nicolaas die input heeft geleverd aan dit artikel.

Vluchtelingen

In dit artikel worden met 'vluchtelingen' asielzoekers bedoeld die zich voor 2000 in Nederland vestigden en die in de periode 1 januari 1998–1 januari 2008 een verblijfsstatus hebben gekregen.

Om de effecten van emigratie en overlijden uit te sluiten, worden in de analyse van het verhuisgedrag van vluchtelingen binnen Nederland alleen die vluchtelingen beschreven die aan bovengenoemde voorwaarden voldoen en die bovendien op 1 januari 2008 in Nederland woonden.

G4 en G27

De G4 en de G27 bestaan uit de grote steden met samenwerkingsverbanden binnen het Nederlandse Grotestedenbeleid. Tot de G4 behoren de vier grootste steden van Nederland: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. De G27 omvat Alkmaar, Almelo, Amersfoort, Arnhem, Breda, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Emmen, Enschede, Groningen, Haarlem, Heerlen, Helmond, Hengelo, 's-Hertogenbosch, Leeuwarden, Leiden, Lelystad, Maastricht, Nijmegen, Schiedam, Sittard-Geleen, Tilburg, Venlo, Zaanstad en Zwolle.

Bestemming van geëmigreerde vluchtelingen

Groot-Brittannië favoriet onder emigranten

Op 1 januari 2008 was volgens de gegevens van gemeenten ruim 10 procent van de 38 duizend vluchtelingen geëmigreerd. Onder deze kleine 4 duizend emigranten was Groot-Brittannië favoriet als bestemmingsland: bijna één op de drie vluchtelingen die Nederland weer verlieten, koos Groot-Brittannië als nieuwe thuishaven. Hierbij ging het vooral om de vluchtelingen uit Somalië, Afghanistan, Irak, Soedan en Sierra Leone. Van de vluchtelingen afkomstig uit Somalië vertrokken zes op de tien naar Groot-Brittannië. Van de Afghaanse vluchtelingen emigreerde meer dan de helft naar Groot-Brittannië; 14 procent trok naar Duitsland en 12 procent keerde terug naar Afghanistan.

Vluchtelingen uit voormalig Joegoslavië emigreerden het vaakst naar eigen land. Op 1 januari 2008 waren ruim acht op de tien van hen naar voormalig Joegoslavië teruggekeerd. Ook vluchtelingen uit Irak emigreerden relatief vaak naar hun land van herkomst. Op 1 januari 2008 was ruim de helft van de Irakese vluchtelingen naar Irak teruggekeerd.

Verhuisgedrag van vluchtelingen in Nederland

Zeven op de tien vluchtelingen wonen nog in Nederland

Van de 38 duizend vluchtelingen met een verblijfsstatus die voor 2008 naar Nederland kwamen, woonden er op 1 januari 2008 nog 26 duizend in Nederland. Van hen is voor de jaren 2000 tot en met 2008 steeds op 1 januari de woongemeente vastgesteld.

Vluchtelingen vestigen zich in eerste instantie vaak in gebieden met asielzoekerscentra. Na aankomst in Nederland moeten asielzoekers zich melden in één van de drie aanmeldcentra in Ter Apel, Zevenaar en Schiphol. Als de procedure in het aanmeldcentrum langer dan 48 procesuren

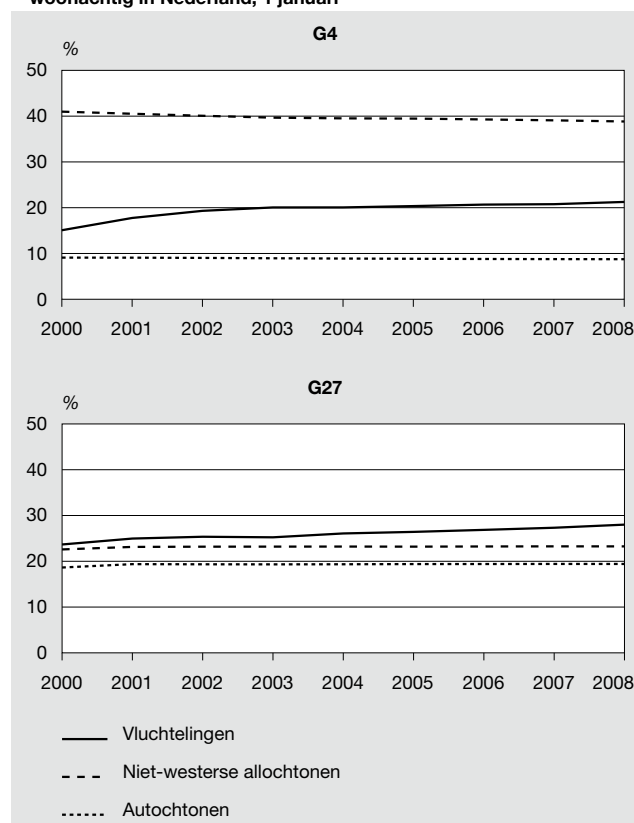
duurt, worden ze opgevangen in een asielzoekerscentrum. In de regel worden asielzoekers na een half jaar ingeschreven in hun woongemeente – vaak de gemeente waar het asielzoekerscentrum staat.

De spreidingskaarten laten zien dat de meeste vluchtelingen zich op den duur in de grote steden vestigden. Er is echter ook een zekere spreiding over het land te zien.

Bijna de helft woont in de grote steden

Op 1 januari 2008 woonde bijna de helft van de vluchtelingen in de grote steden. Ruim 20 procent had zich in de steden van de G4 gevestigd (grafiek 2); bijna 30 procent woonde in de steden van de G27. Bij niet-westerse allochtonen lag dit percentage hoger: ruim 60 procent van hen woonde in 2008 in de G4 of de G27. Van de totale bevolking was dit nog geen 35 procent.

2. Aandeel vluchtelingen¹⁾, niet-westerse allochtonen en autochtonen, dat in de G4 of in de G27 woont in procenten van de totale groep woonachtig in Nederland, 1 januari

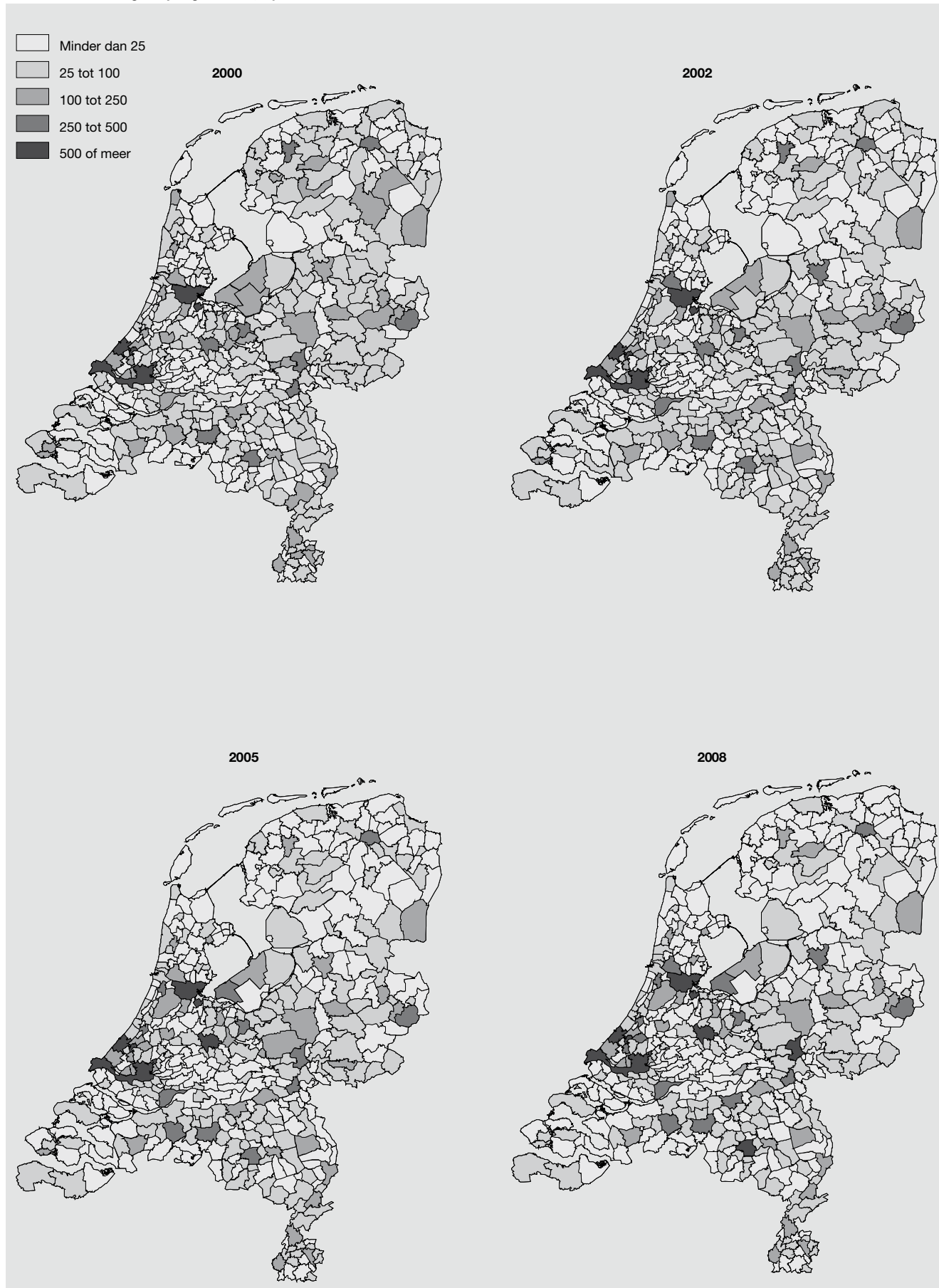
¹⁾ Vluchtelingen die zich voor 2000 in Nederland vestigden, in de periode 1998–2007 een verblijfsstatus hebben gekregen en op 1 januari van het desbetreffende jaar nog over een verblijfsstatus beschikten.

Het aandeel vluchtelingen in de G4 en de G27 is door de jaren heen gestegen. Vooral de steden van de G4 zijn bij vluchtelingen in trek; bij de G27 is de ontwikkeling minder duidelijk. In de laatste jaren van de periode 2000–2008 vlakte de stijging af.

Afghanen wonen vooral buiten de grote steden

Het aandeel vluchtelingen dat zich in de grote steden vestigde verschilt sterk tussen de herkomstlanden. Van de Af-

1. Aantal vluchtelingen¹⁾ per gemeente, 1 januari

¹⁾ Vluchtelingen die zich voor 2000 in Nederland vestigden en in de periode 1998–2007 een verblijfstatus hebben gekregen en op 1 januari van het desbetreffende jaar nog over een verblijfstatus beschikken.

ghanen vestigden zich nog geen vier op de tien in de G4 of de G27, tegenover bijna acht op de tien Sierra Leoners (staat 1).

Staat 1
Vluchtelingen¹⁾ naar woongemeente en herkomstland, 1 januari 2008

Land van herkomst	Woongemeente			Totaal
	G4	G27	overig	
Irak	730	1 130	2 490	4 350
Afghanistan	940	1 370	3 910	6 220
Iran	220	320	610	1 150
Somalië	210	390	470	1 070
Voormalig Joegoslavië	190	640	1 110	1 930
China	270	240	260	770
Voormalige Sovjet-Unie	180	450	830	1 460
Sierra Leone	110	150	70	330
Angola	130	200	170	500
Soedan	230	500	10	730
Overige landen van herkomst	2 390	2 230	3 110	7 730
Totaal	5 580	7 350	13 040	26 250

¹⁾ Vluchtelingen die zich voor 2000 in Nederland vestigden, in de periode 1998–2007 een verblijfstatus hebben gekregen en op 1 januari 2008 nog beschikten over deze verblijfstatus.

Vluchtelingen trekken naar de stad

De trek naar de grote stad is ook zichtbaar in de ontwikkeling van het aandeel vluchtelingen in de totale stedelijke populatie. In *staat 2* is te zien dat het aandeel van de onderzochte groep vluchtelingen door de jaren heen is gestegen, terwijl *staat 1* toont dat dit in absolute zin niet groot is. Ook het aandeel van de niet-westerse allochtonen geeft een stijging weer.

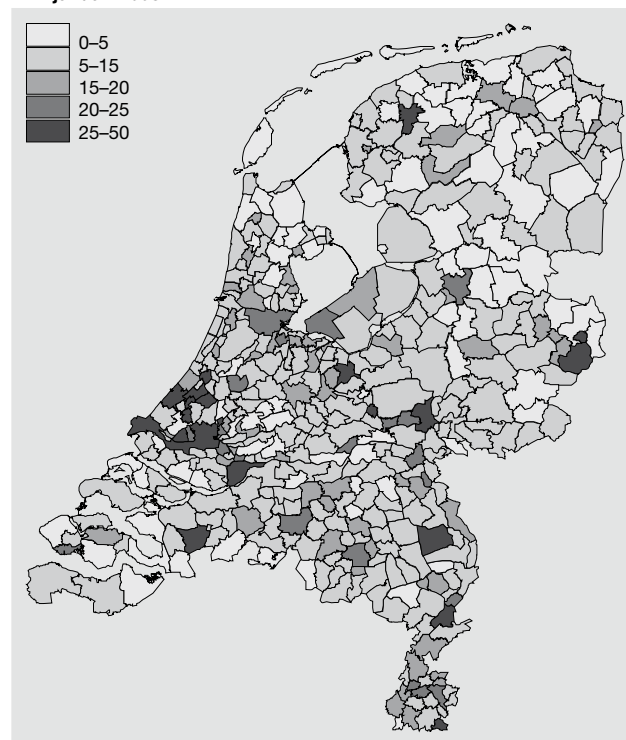
Staat 2
Aandeel vluchtelingen¹⁾ en niet-westerse allochtonen in de bevolking van de G4 en G27, 1 januari

	Vluchtelingen		Niet-westerse allochtonen	
	G4	G27	G4	G27
	%			
2000	0,19	0,20	28,9	10,4
2001	0,22	0,20	29,6	10,7
2002	0,24	0,20	30,4	11,1
2003	0,25	0,20	31,2	11,5
2004	0,24	0,20	31,7	11,8
2005	0,25	0,20	32,1	12,0
2006	0,25	0,20	32,4	12,1
2007	0,25	0,21	32,5	12,2
2008	0,27	0,22	32,6	12,4

¹⁾ Vluchtelingen die zich voor 2000 in Nederland vestigden, in de periode 1998–2007 een verblijfstatus hebben gekregen en op 1 januari van het desbetreffende jaar nog over een verblijfstatus beschikten.

Op 1 januari 2008 telde Nederland gemiddeld 16 vluchtelingen per 10 duizend inwoners. In het noorden, het oosten en in Zeeland woonden relatief weinig vluchtelingen, terwijl in de Randstad en de grote steden in Noord-Brabant concentraties te zien waren.

2. Aandeel vluchtelingen¹⁾ per 10 000 inwoners per gemeente, 1 januari 2008

¹⁾ Vluchtelingen die zich voor 2000 in Nederland vestigden en in de periode 1998–2007 een verblijfstatus hebben gekregen en op 1 januari 2008 nog beschikten over deze verblijfstatus.

Conclusie

Van de 38 duizend vluchtelingen met een verblijfsstatus die zich voor 2000 in Nederland vestigden, kwamen de grootste groepen uit Afghanistan en Irak. Zeven op de tien vluchtelingen woonden op 1 januari 2008 nog in Nederland. Van de vluchtelingen die Nederland toen weer hadden verlaten, had een groot deel Groot-Brittannië als nieuwe thuishaven gekozen.

Vluchtelingen vestigen zich in eerste instantie in gebieden met asielzoekerscentra. Daarna is een trek naar de grote steden te zien, maar ook daarbuiten blijven nog grote aantallen vluchtelingen wonen. Van een massale trek naar de grote stad is dus geen sprake. Dit beeld was hetzelfde voor asielzoekers die in 1995 of 1996 naar Nederland zijn gekomen (van Huis en Nicolaas, 2000).

Literatuur

Huis, L.T. van en H. Nicolaas, 2000. Binnenlands verhuisgedrag van allochtonen. Maandstatistiek van de Bevolking, Jaargang 48, maart, blz. 36–45.